

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДУВАННЯ В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0

Демішев І.В.

аспірант

Кафедра міжнародної економіки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2181-3620>

Національний технічний університет України

"Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського", Україна

В умовах безпрецедентних геополітичних зрушень та триваючої збройної агресії, що завдала нищівного удару по вітчизняному промисловому комплексу, Україна постала перед екзистенційною необхідністю формування принципово нової моделі економічного відновлення. Машинобудування, яке історично виступало локомотивом національної промисловості, сьогодні опинилося в епіцентрі системної кризи, втративши значну частину активів та ринків збуту. Водночас обраний державою незворотний вектор на європейську інтеграцію вимагає від вітчизняних підприємств відмовитися від ідеї простого відтворення зруйнованої інфраструктури на застарілій технологічній базі. Критичною перепорою на цьому шляху залишається гострий дефіцит фінансових ресурсів та недосконалість існуючих механізмів їх мобілізації. Це актуалізує науково-практичну проблему об'єктивної оцінки інвестиційного потенціалу галузі, яка б враховувала нові реалії цифрової економіки та вимоги Індустрії 4.0. Саме тому інтеграція цифрових технологій у виробничі процеси має розглядатися не як данина моді, а як стратегічний імператив, що визначає здатність галузі генерувати інновації у довгостроковій перспективі.

Глибокий аналіз наукового дискурсу засвідчив, що в сучасних умовах парадигма сталого розвитку трансформується з теоретичної концепції на практичний імператив, що вимагає переосмислення базових економічних категорій. Традиційні підходи до трактування інвестиційного потенціалу, які домінували в індустріальну епоху, фокусувалися переважно на ресурсному аспекті – тобто на статичній наявності матеріальних, фінансових чи природних активів. Проте, як слушно зазначають М. Панченко [1] та інші дослідники, потенціал – це не просто сукупність ресурсів, а специфічна продуктивна сила, що інтегрує ретроспективний досвід, поточний стан та перспективні можливості. На основі критичного порівняння ресурсного, діяльнісного та системно-синергетичного підходів, у роботі запропоновано розглядати інвестиційний потенціал машинобудівної галузі як комплексну динамічну характеристику. Це інтегрована спроможність економічної системи не лише акумулювати ресурси,

але й ефективно трансформувати їх у нову вартість, що є визначальним для забезпечення конкурентоспроможності в умовах глобалізації.

Інвестиційний потенціал є складною, багатокomпонентною системою, ефективність якої визначається збалансованістю її елементів. Узагальнення існуючих методологічних підходів дозволило ідентифікувати вісім базових складових, що формують фундамент інвестиційної привабливості: виробничу, ресурсно-сировинну, трудову, інноваційну, інфраструктурну, фінансову, інституційну та споживчу. Кожна з цих складових відіграє унікальну роль та перебуває у тісному діалектичному взаємозв'язку з іншими. Наприклад, як вказують І. Кобушко та Р. Чухно [2], інфраструктурні зміни суттєво впливають на оцінку загального потенціалу, створюючи необхідні умови для реалізації інвестиційних проєктів. Важливо підкреслити, що ці складові мають прямий вплив на досягнення цілей сталого розвитку в трьох вимірах: економічному, соціальному та екологічному. Зокрема, інноваційна складова сприяє розробці чистих технологій, трудова – зростанню доходів населення, а інституційна – забезпечує прозорі правила гри, що є критично важливим для іноземних інвесторів.

Розгортання Четвертої промислової революції несе в собі не лише технологічні зміни, а й фундаментальну трансформацію бізнес-моделей машинобудування, зокрема перехід від продукто-центричної логіки до сервісної моделі «Продукт-як-послуга». Як зазначає К. Шваб [3], це стирає межі між фізичним та цифровим світами. Доведено, що цифровізація змінює вагу традиційних компонентів: фізичний знос обладнання поступається місцем його здатності до інтеграції в кібер-фізичні системи (CPS), а сировинна залежність знижується завдяки адитивним технологіям. Враховуючи системний характер цих змін, обґрунтовано необхідність доповнення моделі дев'ятью складовою – «цифровим потенціалом». Він виступає не як окремий ресурс, а як «нервова система» галузі, що пронизує виробничі та управлінські процеси. Без врахування цієї складової оцінка інвестиційної привабливості в сучасних умовах є методологічно неповною, адже саме цифрова зрілість стає головним маркером для стратегічних інвесторів.

Для кількісного вимірювання запропонованої дев'ятикомпонентної структури розроблено методичний підхід, що базується на методах багатовимірного таксономічного аналізу. На відміну від регресійних моделей, які вимагають довгих часових рядів, таксономія дозволяє згорнути масив із 54 різнорідних індикаторів у єдиний інтегральний індекс без втрати інформаційної значущості. Система показників гармонізована зі стандартами Eurostat і включає як традиційні фінансові метрики, так і специфічні індикатори цифрової економіки, такі як індекс DESI [4] та щільність роботизації. Алгоритм розрахунку (рис. 1) передбачає стандартизацію даних, зважування індикаторів методом ентропії для уникнення суб'єктивізму та визначення евклідової відстані кожної країни до гіпотетичного «еталону розвитку». Це забезпечує можливість коректного міжнародного бенчмаркінгу вітчизняного машинобудування з країнами Центральної та Східної Європи.

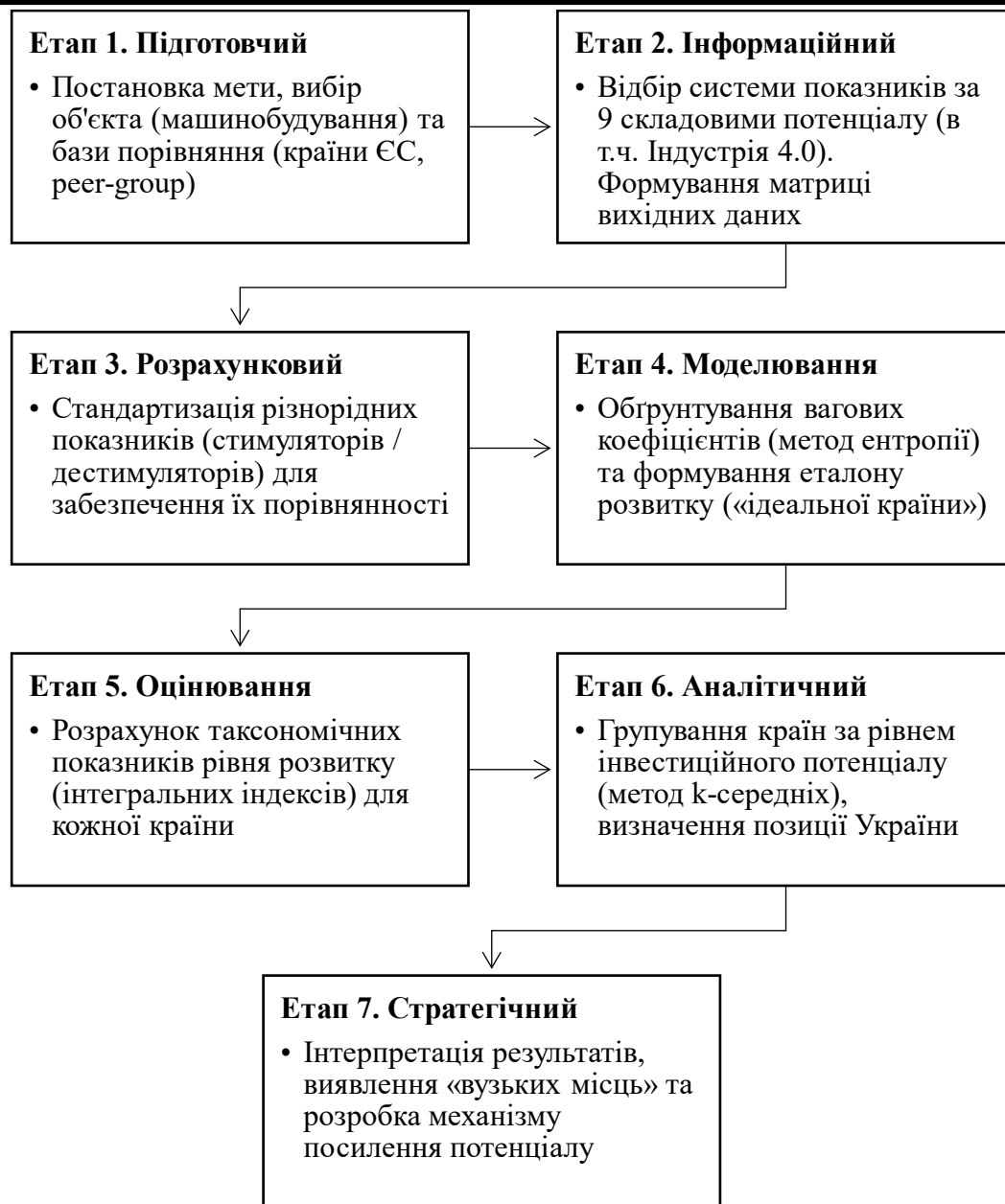

Рисунок 1 – Алгоритм комплексного оцінювання інвестиційного потенціалу машинобудівної галузі

Джерело: розроблено автором

Отримання числового значення індексу є лише першим кроком; для формування управлінських рішень критично важливою є якісна інтерпретація. Запропонований алгоритм включає етап кластеризації країн методом k-середніх, що дозволяє виявити не просто лідерів та аутсайдерів, а згрупувати країни за подібністю моделей формування інвестиційного потенціалу. Для вербалізації результатів розроблено авторську шкалу, яка виокремлює чотири рівні розвитку галузі: від критичного до високого. Такий підхід дозволяє ідентифікувати конкретні «стратегічні розриви» України за кожною з дев'яти складових порівняно з peer-group країн ЄС. Як наслідок, це дає змогу перейти від абстрактних декларацій до розробки диференційованих механізмів нарощування потенціалу, спрямованих на подолання виявлених технологічних та інституційних диспропорцій.

Узагальнюючи викладене, розроблені теоретико-методичні засади створюють надійне наукове підґрунтя для модернізації механізмів управління розвитком машинобудування. Запропонована структура інвестиційного потенціалу з виділенням цифрової домінанти та відповідний діагностичний інструментарій дозволяють об'єктивно оцінити готовність галузі до викликів Індустрії 4.0. Практичне застосування цієї методики сприятиме обґрунтуванню пріоритетних напрямів інвестування в процесі повоєнної відбудови, фокусуючись на інтеграції українських підприємств у глобальні ланцюги створення вартості не як сировинних придатків, а як повноцінних технологічних партнерів.

Список використаних джерел

1. Панченко М. М. Стратегічні напрями розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України : дис. ... д-ра філософії : 051. Чернігів, 2024. 202 с.
2. Кобушко І. М., Чухно Р. Ю. Оцінка інвестиційного потенціалу України з урахуванням інфраструктурних змін. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. № 3. С. 102–119.
3. Шваб К. (Schwab K.) The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond. Handbook of Research on Strategic Leadership in the Fourth Industrial Revolution. 2024. Р. 29–34.
4. The Digital Economy and Society Index (DESI). Shaping Europe's digital future. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi> (date of access: 24.12.2025).

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Сокуренко П.І.

к.е.н., доцент

Стьожка І.І.

здобувач вищої освіти

Придніпровський інститут

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія

управління персоналом», Україна

Сучасні умови функціонування підприємств харчової промисловості зумовлюють необхідність трактування сталого розвитку не як допоміжного напрямку діяльності, а як ключового стратегічного орієнтиру, що визначає довгострокову конкурентоспроможність. Формування цього підходу на макрорівні забезпечується імплементацією Цілей сталого розвитку України до 2030 року [5], тоді як на галузевому рівні він конкретизується державними програмами, спрямованими на розширення експортних можливостей продукції аграрного, харчового та переробного секторів [4]. За таких умов стратегічні